

Huhtikuun 18 oli merkittävä päivä Mämmilälle, Osuuskunta Käyttökuvalle ja myös Sarjakuvaseuralle. Seuramme kaunis ja käytännöllinen kunniaapalkinto Puupäähattu ojennettiin elikkä painettiin Mämmilän piirtäjän Tarmo Koiviston kutreille. Paikalle Lasten Kirjakauppaan Uudenmaankadulle oli kutsuttu tapasta todistamaan uudisoija, jotka saapuivatkin kiitettävän nais- ja mieslukuisina. Kun Soile Kaukoranta laitti Tarmoon keskellä sankkaa toimittajajoukkoa alkoi heti semmoinen kameroiden suhina ja räiske että hyvä teki. Paikalla oli myös yleisradio sekä läntisradio, että tällöintimen puolelta, selvää oli että uutisväki ajatteli suopeasti kotimaisesta sarjakuvasta ja halusi jo vaihtelua alituisen sarjakuvien mustamaalaukseen. Hienoa, että Mämmilän kaltainen hyvä sarja nyt pääsi esiin kertomaan nykyisen sarjakuvakenttämme monipuolisuudesta.

Tilaisuuteen monistetussa tiedotteessa Sarjakuvaseura kertoi Mämmilästä seuraavaan tapaan:

Aloitteessaan elämänsä Me-lehdessä melkein päiväälleen kaksi vuotta sitten Mämmilä-sarja otti tehtäväkseen kuvata hämmällisen kirkonkylän elämää näin nykyisin alkoina. Aihepiiri oli uusi ja työn laatu myös teknisesti erinomaista, tuulos oli selvästi viimeaikaisten kunnianhimoisin yritys sarjakuvakentällämme.

Tänään on Mämmillä jo vakaasti ankuroitunut todellisuuteen ja pienen maaseutuyhteisön elämä soljuu omalla painollaan. Pääosaa siinä esittää kirkonkylän väki, tekijät ovat osanneet luoda uskotavia tyyppisiä sängen aidontuitseen ympäristöön. Erityisen kiitoksen ansaitsee se hiljaisen huumorin ja, sanoisiko, humanismin henki, jolla tavallisten ihmisten arkea ja juhlaa kuvataan. Ei ole väliä sillä, että puitteina on vain kirkko, osuuskauppa, pankki, baari ja terveyskeskus. Tai että paikallisia merkkihenkilöitä ovat pappi, nimismies ja poliisi. Ihmiset ne eniten merkitsevät, kyllä mielenkiintoa ja jännitystä syntyy näilläkin evhillä. Juuri näistä syistä Mämmilä erottuu paitsi kotimaisista, myös ulkomaisista sarjoista. Tämä opiki fantasian maailmoissa pyöriville sarjakuvan tekijöille. Totta on, että todellisuus on vaativa kuvattava ja edellyttää syventymistä asiaan. Mämmilässä on onnistuttu luomaan ajatuksia antavaa viihdettä.

Mämmilän erikoislaatu ja ilmeistymistiheys on vienyt sarjan jakotulossa onnistuneeseen ratkaisuun. Jokainen kokosivun episodi on itsenäinen tapahtumasarja, joka kuitenkin selittyy aiempien jakojen perusteella, siihen on saatettu jo viitatakin. Piirtäjä Tarmo Koiviston kuvakerronta on joltisinkin realistista, ilmavaa ja kuvakulmiltaan vaihtelevaa.

Rytmi noudattelee maaseudun kii-reetöntä tahtia, mutta sillä voidaan myös äkisti tiivistää tunnelma. Sarjan värittömyyden suosioinnussa miljöön kanssa, sävyjen käyttö on hienovaraisista. Kaiken kaikkiaan Mämmilä on myös graafisesti onnistunut sarjakuva, tältä osin aivan kansainvälistä tasoa.

Osuuskunta Käyttökuvasta kerrottiin tarkemmin Infossa 77/1 lehden sivulla 12, tuolloin Tarmo Koivisto vastaili kysymyksiin osuuskunnasta vaan ei Mämmilään puuttutu tuolloin.

Palkintotilaisuudessa kerrottiin laajemminkin sarjakuvasta. Paikalla olivat Kerttu Manninen ja Osmo Jokinen, joiden puheenvuoroista seuraavassa tiivistelmät.

Kerttu Manninen: Nuorisokirjallisuuden näkökulmasta

Nuorisokirjallisuuden edustajana minulta kysellään tavan takaa käsitteksiä Aku Ankasta ja sarjakuvista yleensäkin ja useimmiten näköjään oletetaan, että käsitykseni niistä olisi kielteinen ja torjuva.

Myönnänkin, etten kirjallisuuden puolestapuhujana sarjakuvien kupa-tyypistykseen minään kielen rikastuttajina pidä, mutta en liioin pidä sarjakuvaa kirjallisuuden osana, jonka avulla tai jota ilman suoranaisesti vaikutettaisiin lukemistaitoon ja kirjallisuuden harrastukseen. Ja jos nuorisokirjallisuuden edustaja kokee häviävää sarjakuvan ylivalloille, hän itse asiassa on menettänyt luottamuksensa sanallisen ilmaisen tehoon ja merkitykseen. Siinä suhteessa nuorisokirjallisuus ja sarjakuvatuotanto ovat samoissa asemassa, että hyvä ja huonoa taitoa tapaa molemmissa, on säilyvää ja muotittamien myötä syntyvää ja sammuvaa, on luovaa ja uusiin tavoitteisiin pyrkivää laatua ja mukavuudenhallun mukana vesittävää kummassakin.

Itse kuolon sukupolveen, jonka lapsuuteen kuului perin vähäinen sarjakuvatarjonta Suomen Kuvalehden Junnusta Kissalan poikiin ja totean kerran toisensa jälkeen, että minulta itse asiassa puuttuu taito "lukea" sarjakuvan keinoin, koska pienestä pitäen olen tottunut eläytymään kertojan sanan myötä ja joskus jopa häiriintynyt kirjassa olevasta kuvasta, joka ei olekaan vastannut minun mielikuvaani luotusta. Sarjakuvassahan puolestaan edetään lähinnä kuvallisen kerronnan tietä, ja teksti nähtävästi lähinnä vain vahvistaa, selittää tai tulkitsee sitä, mitä kuva ei osaa tai pysty ilmaisemaan. Toistaiseksi sarjakuvakansankin etujen mukaista siis on, että lukemistaito opitaan, sitä ylläpidetään ja kehitetään, ellei sitten sarjakuva aikanaan kehittä keinoja ilmaista kaikkea haluamaansa kuvin, mistä joitakin viitteitä kai on olemassa.

Tällaista harjaantumatonta sarjakuvien lukijaa ihmetyttää joskus se kertautuva harrastus, mitä joltinenkin sarjakuva-fan osoittaa joltakin suosimaansa ja vihkitymättömänkin näkökulmasta hyvin tehtyä sarjakuvakirjaa kohtaan, mutta oletan sen olevan rinnastussuhteessa toistuviin teatterissäkäynteihin, jolloin ensi kerralla kiinnitetään huomio kokonaisvaikutelmaan ja seuraavilla käynneillä yhä pienempiin kokonaisuuksiin vaikuttaviin osatekijöihin aina pieneen äännekkään sivuosan esittäjään ja puivustuksen ajankohtaan. Parhaimmillaan sarjakuva kaikessa visuaalisuudessaan voikin toimia jonkin historiallisen ajankuvan, tapojen, elämäntavan ja välineistön kuvittajana (Asterix, Alix, Prinsssi Rohkea tms.).

Väkivaltasta ja väärrien asenteiden välittäminen on liiankin yksioikeisesti sysätty sarjakuvatuotannon synniksi. Ja mielestäni sodan ja väkivallan varaan yksinomaan rakennettu sarjakuva (Siivet, edesmennt Shokki, Kahu jne.), joka lisäksi yleensä on sekä huonosti piirrettyä että tekstiltään alarvoista, on ollut varsinainen riisa ei ainoastaan nuorison maun pilaaajana vaan myös turtumuksen aiheuttajana, jolloin kaupallisen viihdekirjallisuudenkin jännityksen, raakan toiminnan ja väkivaltisten tarteiden lisääminen on katsottu tarpeelliseksi. Mahtanemmeko tässä yhä olla sotaa käyneen ja sodan erilaisten kauhujen ja pelkojen turruuttaman sukupolven jäljillä, vaikka uusi ja onneksen sotia kokematon sukupolvi jo on kasvamassa alkuvaiheissaan turtumattomin aistein. Onneksi yleinen mielipide on tässä suhteessa oivaltanut jo tämän ylikorostuneen väkivallan järjettömyyden ja tekee koko ajan työtä sen vastustamiseksi. Ja tässä, niin minusta tuntuu, toimivat rinnan niin sarjakuvan kuin kirjallisuudenkin edustajat, mikäli tuntevat vastuunsa ja käyttävät talonpoikaisjärjestykseen.

Osmo Jokinen: Tutkijoiden näkemystä sarjakuvista

Arvo Lehtovaara-Pirkko Saarinen: Nuorten mielikirjallisuus, Otava 1976, ss. 355-356:

"Varsinkin 1950-luvulla virisi runsaasti keskustelua sarjakuvien vaikutuksesta. Yhä vieläkin kysymys askarruttaa monia. Yleensä sarjakuvien on suhtauduttu torjuvasti ja on pidetty tarpeellisuena nuorten ohjaamista muunlaisen luettavan pariin. Toisaalta tutkijat ovat joutuneet yhä uudestaan toteamaan, että sarjakuvainnostus on yleistä paljon ja vähän lukevilla, sekä lahjakkailla ja menestävillä että heikoilla oppilailla. Mvös oma tutkimuksemme on osoittanut, että paljon lukevat ehtivät lukea monia kirjallisuuden lajeja, ja muun ohessa he nimenomaan suosivat myös sarjakuvia.

jatkuu sivulla 8

MÄMMILÄ SAI PUUPÄÄHATUN

Klingberg (= Klingberg, G.: Grundscoleärens psykologi, Stockholm 1968) esittelee lyhyesti eri maissa saatuja nuorten sarjakuvainnostusta valaisevia tutkimustuloksia. Hän huomautta sarjakuvien vaikutusta koskentaen keskustelun saaneen joskus sangen kiihkeitäkin muotoja ja arvelee, että asiaan lienee aiheellista omaksua skeptinen asenne. Empiirisiä tutkimuksia sarjakuvien suuntautuvasta lukemisharrastuksesta on jo aiemmiltakin vuosikymmeniltä ja useasta maasta -- (Ruotsi, Norja, Yhdysvallat ym.) -- Niiden tulokset yhdessä omiemme kanssa oikeutanevat ainakin muutamiin todennäköisyyspäätelmiin.

Kun sarjakuvia harrastavat nekin, jotka muuten lukevat vähän, herää kysymys, eikö sarjakuvilla ole todennäköisesti positiivinen vaikutus heihin sikäli, että sarjakuvat edistävät sanavaraston karttumista. Tekstitettyjen sarjakuvien sanavarasto ja yksittäisissä virkkeissä käytettyjen eri sanojen lukumäärä on suunnilleen sama kuin lastenkirjallisuudessa yleensä. Tältä kannalta voitaisiin siis olettaa yhdentekeviksi, lukeeko nuori lastenkirjoja vai sarjakuvia. Riittävä sanavarasto on joka tapauksessa välttämätön edellytys, jotta kirjallisuuden yleensä avautuu lapselle.

Tekstitettyjen sarjakuvien lauseet ovat keskimäärin puolta lyhyempiä kuin lastenkirjallisuuden lauseet. Ne tuntuvat siis erityisen sopivilta harjoitteluvaiheiksi niille, joilla on lukemisen vaikeuksia. Kun kuvat osaltaan helpottavat lauseen tajuaamista, ei heikoilla lukijoillakaan yleensä ole vaikeuksia. Tämä oletus saa nuorilta itseltään varmistuksen: koska vähän lukevat ja lukemisen vaikeuksista kärsivät suosivat sarjakuvia, on selvää, että ne eivät tuota heille ylivoimaisia vaikeuksia.

Pohdinta voidaan viedä askelta pitemmällekin. On tuskin syytä hyväksyä enempiä kuin tuomitakaan sarjakuvia erottelematta niiden lajeja.

Samassa teoksessa todetaan 11-15 vuotiaiden aikakauslehtien lukemista (taulukko ss. 132-133), että he lukevat keskimäärin 2-3 sarjakuvalehteä; vaihtelualue on laaja. Varsinkin nuoremmissa on melko vähän niitä, jotka eivät lue lainkaan sarjakuvalehtiä (= 2-10 %). Sekä tytöt että pojat lukevat sarjakuvalehtiä enemmän kuin mitään muita lehtiä. Suosio vähenee iän myötä, etenkin tytöillä.

Samoin sanomalehdistä luettavasta aineistosta sarjakuvat ovat selvästi suosituimmat sekä pojilla että tytöillä, sekä nuoremmissa että vanhemmissa ikäryhmissä.

Viimeksi on Ritva Mitchell tutkinut 10-vuotiaiden lasten kulttuuriharrastuksia Uudellamaalla. Heidän kaupallisen kulttuurin suosikeista todettakoon:

Elokuvat:	1. Speden Turhapuro elokuvat
	2. Riemukupa elokuvat
	3. Tarzan elokuvat
Musiikki:	1. Tahdon olla sulle heillä
	2. Kaiken sulle antaisin
	3. Kolmen konstin timpermanni

Suosikki-	1. Kurt Russell
hahmot:	2. Spede Pasanen
	3. Elvis Presley
TV-ohjel-	1. Kahden vuoden loma-
mat:	aika
	2. Lassie
	3. Perhe on pahin
Kirjat:	1. Viisikko-kirjat
	2. SOS-kirjat
	3. 3 etsivää -sarjat
Sarja-	1. Aku Ankka
kuvat:	2. Tarzan
	3. Asterix

Tämän perusteella ainakin henkilökohtaisesti olisin enemmän huolestunut lasten musiikkimaista kuin sarjakuvista, Viisikoista, Lassista ym. puhumattakaan.

Kirsti Lagerpetz: Aggressio ja sen tutkimus, Tammi 1977, ss. 237-245:

"Väkivallan katsomisen vaikutusten tutkiminen

On vaikea suunnitella ja suorittaa tutkimuksia, jotka toisivat selvästi esille jonkin tyyppisen (esimerkiksi väkivaltaa sisältävän) joukkotiedotuksen vaikutuksia ihmisten käytyytymiseen. Ensinäkin olemme joka tapauksessa päivittäin laajan joukkotiedotuksen vaikutusten alaisina, jolloin esim. jonkin määrätyn väkivaltaelokuvan merkitystä on erittäin vaikeata saada esille. Nyky-yhteiskunnasta emme voi löytää tutkittavaksemme sellaista ryhmää, joka ei olisi lainkaan tai olisi muuta vähemmän väkivaltaa kuvaavien tiedotusvälineiden kohteena. - Toisen vaikeuden näissä tutkimuksissa muodostavat tarkkailun ja mitaamisen ongelmat pyrittäessä arvioimaan esitetyn aiheksen mahdollisesti aiheuttamia muutoksia tutkituissa henkilöissä."

Monet kyselymenetelmällä suoritettujen tutkimukset tukevat käsitystä, että television, elokuvien ja viihdelukemistojen anti usein edustaa lapsille ja nuorille toiveiden ja päiväunelmien täyttymystä. Berkowitz (Aggression: A social psychological analysis. McGraw-Hill 1962) kertoo tutkimuksista, joissa havaittiin, että ylempään keskiluokan lapset katselevat televisiota sitä enemmän mitä enemmän turhautumia he ovat joutuneet kokemaan kotielämässään. Alempien sosiaaliluokkien osalta ei tällaista yhteyttä havaittu, todennäköisesti koska tv:n katselu koko perheen keskuudessa oli yleisempää kuin ylempässä keskiluokassa.

Toisissa tutkimuksissa on osoitettu, että ihmissuhteissaan pettyneet lapset pitivät eniten aggressiivista toimintaa sisältäviä "sankariletkuvista". Kaiken kaikkiaan on olemassa runsaasti todistusaineistoa sen puolesta, että ihmiskontakteissaan pettyneet lapset ja nuoret usein vetäytyvät filmien ja sarjakuvien luomaan mielikuvitusmaailmaan. Koska turhaumia kokeneilla lapsilla usein on voimakkaita valmiuksia aggressiiviseen reagointiin, ei ole hämmästyttävää, että he nauttivat aggressiivisen ohjelman katselusta. Filmeissä ja sarjakuvissa he näkevät sankarien tekevän sellaista mitä he itse (kokeensa turhaumien johdosta) haluaisivat tehdä mutta eivät voi tai uskalla."

ensimmäinen postin

TUHO

Tuho on mainio esimerkki yhdistelmästä hyvin piirretyt kuvat, olematon juoni. Käyttämällä eripaksuisia viivoja (tärkeät linjat paksummalla merkityksestä) ohuella ja näyttävyttä. Toisen sivun iso kuva on opettavainen suoritus. Oleelliset (ihmiset ja puhekuplat) ovat piirretyt paksulla viivalla, juonen kannalta epäoleelliset tyyliluonnekalut ja antiikkiesineet ohuella. Näin on saavutettu suurten linjojen selkeys. Kuvien si joittelu on myös mielenkiintoista. Ei ole sorruttu ruutujen latelemiseen tasakokoisina ja -muotoisina peräkanaa, vaan niitä on sijoiteltu vapaasti erikokoisina päällekkäin, sisäkään ja osittain toinen toisensa peittäen. Myös kuvakulmia on käytetty monipuolisesti.

Mutta sitten se juoni, se on kuin huono kopio suoraan shokkilehdestä. Minulla on mielikuva, että usealla piirtäjällä on vaikeuksia keksiä hyvää loppuratkaisua monesti mielenkiintoisellekin alkuasetelmalle. Kun ei keksitä muuta seotaan kaikkienkäiseen psykedeliseen mystiikkaan, maagisiin energiakenttiin ym. yliluonnolliseen reskaan.

Enemmän sarjakuvia soisi piirrettävän elävästä elämästä, suomalaisesta arjesta. Kopioikaa ympärilastanne, älkää toisia sarjakuvia!

Väenö, Ari Kallio Sauvamaiki

Ari Kallion Väenössä on kunnioitettava pyrkimys kotimaisuuteen, mutta sinänsä hauska hahmo Väenö muistuttaa ärsyttävästi tyypillistä sarjakuvapiirtäjän jo kulunutta mielikuvaa suomalaisesta: Jukolan veljesten aikainen löysä pellaavapuku ja väinämöisen pipo. Toivoisin jonkun vaihteeksi löytävän joltain ivattavaa myös nyky suomalaisesta pukeutumisesta.

No, edellisestä huolimatta Väenö on sympaattinen kaveri, joskin sarjan sympaattisin hahmo on varmasti Väenön pikku ystävä (lintu).

Tekstausta on sarjassa selvää ja kuvat sujuvasti piirrettyjä, vaikkakin kuivahkoja johtuen tasapaksusta kynän jäljestä. Piirtäjän kannattaisi harkita terän ja penselin käyttöä, sillä rotringilla piirrettyä kuvista saattaa tulla liiankin sujuvia ja sellaisina kylmiä ja kuolleita. Kuvakulmia ei ole harkittu luppuun saakka, esim. lähikuvat lojuvat taakka, sin.